

Vuitanta anys de teoria escènica: una síntesi brillant

Miquel M. GIBERT

ORCID: 0000-0002-7449-7764

miquel.gibert@upf.edu

Ramon Aran, Aïda Ayats, Enric Gallén, Gerard Guerra i Martí Romaní. *El debat teatral a Catalunya. Antologia de textos de teoria i de crítica dramàtiques. Del 1939 al 2020*. Pròleg de Carles Batlle. 2 vols. Barcelona: Edicions de l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona, 2025.

Els dos primers lliuraments de la sèrie bibliogràfica *El debat teatral a Catalunya* (2003 i 2011) constaven d'un volum únic cadascun. En canvi, aquest tercer i últim, acabat d'aparèixer (2025), consta de dos: en el primer s'hi presenta un estudi, ordenat temàticament i temporalment, de la teoria i la crítica del període 1939-2020 i en el segon s'hi presenta una antologia textual d'aquest període. La raó més aparent, òbvia si es vol, d'aquesta opció pels dos volums —però amb la paginació numerada correlativament— és que l'època estudiada i analitzada ha produït un nombre de documents que poden ser antologats molt superior al de les etapes anteriors, en part per l'extensió temporal del període —81 anys— i, en part, sobretot, per l'increment de la productivitat teòrica del teatre català.¹

Hi ha un altre motiu, però, tan important com l'assenyalat: la recerca prèvia acumulada en els darrers anys ha permès als estudiosos que han treballat en el tercer lliurament de disposar d'una documentació que han sabut ampliar i completar molt bé —provisionalment, és clar. El fet és important perquè es tracta d'investigadors molt ben preparats, la majoria dels quals són joves i amb una clara voluntat de continuïtat en la recerca, cosa que suposa un pas rellevant en la consolidació filològica, històrica i espectacular del teatre català. La seva intervenció en el tercer lliurament d'aquest projecte d'alta divulgació que és *El debat teatral...* ha estat decisiva per poder convergir amb la recerca generada les dues últimes dècades sobre els aspectes no textuais del teatre i sobre allò que anomenem, per sortir del pas, noves teatralitats. Carles Batlle, en el pròleg del primer dels volums editats ara,

1. Potser en una de les primeres notes de l'estudi introductori hauria calgut fer explícits els criteris pels quals els editors han optat per una etapa del teatre del país que inclou tant el del franquisme com el de la restauració de la democràcia. Certament, hi ha elements de continuïtat i evolució —en l'àmbit de la renovació teatral, en l'ús de la llengua catalana—, però també n'hi ha de canvi profund —en la institucionalització o en la irrupció i la consolidació del que els autors de l'estudi anomenen «l'altre teatre català». A parer nostre, l'opció que han pres és perfectament defensible, però l'especificació d'alguna altra opció, diferent de la seva, aclariria qualsevol malentès que hi pugui haver entre els lectors d'aquests volums.

assenyala que suposen una ampliació d'enfocament d'*El debat teatral...* que fins avui no havia estat possible per unes mancances prèvies de recerca que, abans, calia resoldre.

Però aquests dos volums que ara ens ocupen ofereixen al lector més al·licients, com ara comprovar com l'activitat dramàtica de les darreres dècades hi és estudiada amb ordre, amb precisió, amb un molt delicat equilibri de voluntat d'exhaustivitat i la capacitat de síntesi, i amb una ponderació en el judici —n'hi ha, naturalment, com en qualsevol estudi de pes— que s'allunya de les conclusions llampants i, sovint, precipitades. Entre els capítols de l'estudi introductori del primer volum, i sense que cap altre en desdigni, assenyalem les molt notables aportacions i l'excel·lent redacció dels capítols 2. *Institucionalització de l'escena catalana* —amb unes consideracions minucioses i oportunes sobre el tractament de la tradició dramàtica que caldria considerar atentament—, 4. *Recepció del teatre forà*; 6. *L'altre teatre català* i 7. *Models dramàtics del teatre català contemporani*.

Pel que fa als textos aplegats en el segon volum després d'una tria model·lica són, la gran majoria, interessantíssims per ells mateixos, perquè contradiuen tòpics massa acceptats o perquè, tot i la seva rellevància, són desconeguts o han estat oblidats. I així hi trobem escrits sòlids i perspicaços de M. Luz Morales, Josep M. de Sagarra, Sebastià Gasch, Joan Oliver o Antonio Buero Vallejo, però també de Carles Batlle, Jordi Jané, Sergi Belbel o Carlota Subirós, i igualment de Xavier Fàbregas, Ricard Salvat, Joan de Sagarra, Joan-Anton Benach, José Sanchis Sinisterra, Josep M. Flotats, Albert Boadella, Guillem-Jordi Graells, Jordi Coca o Lydia Azzopardi. Però alhora hi trobem escrits insòlits com la carta, tan reveladora (1953), de l'empresari Pere Balañà adreçada a Enrique Rodríguez Mijares, crític de la *Hoja del Lunes* i del *Diario de Barcelona*, sobre la conversió de diversos teatres en sales de cinema, o l'article (1939) del comentarista musical —i concertista de guitarra— Alfredo Romea Catalina en què celebra vivament l'orientació ideològica i la política econòmica i laboral aplicades pel règim franquista als teatres de Barcelona.

Com en el cas dels anteriors lliuraments, els volums d'*El debat teatral...* publicats ara se centren, gairebé exclusivament, en la teoria i la crítica dramàtiques produïdes a Catalunya, amb una presència escassa de les sorgides al País Valencià i a les Illes. També Carles Batlle, en el pròleg esmentat abans, en raona el motiu: l'abundància (relativa) i el coneixement preliminar de la reflexió teòrica a Catalunya i, sobretot, a Barcelona, en comparació a les equivalents del País Valencià i les Illes, i la necessitat de fer abastable una labor que es realitzava per primer cop, ja prou exigent i complexa dins dels seus límits. Això no significa pas menystenir la feina feta, especialment els últims vint-i-cinc anys, a València i a Mallorca, una labor esforçada, àmplia i rigorosa, que haurà de tenir una concreció estructural en publicacions futures que siguin el reflex veritablement global de la teoria dramàtica catalana.

En aquesta dedicació de tants anys, és indispensable de subratllar la intervenció del professor Enric Gallén no solament com a molt actiu investigador sinó també com a orientador i veritable director acadèmic de la

recerca, l'estudi i l'edició de tots els volums de la sèrie. A la seva llarga i productiva trajectòria, hi afegeix un mèrit més —un mèrit eficaç, és a dir, amb conseqüències excel·lents— que cal confiar que algun dia serà reconegut adequadament.

